

TRESTNÁ ZODPOVEDNOSŤ MLADISTVÝCH PÁCHATEĽOV

JUDR. LENKA VOŠTINÁROVÁ
UPJŠ V KOŠICIACH
PRÁVNICKÁ FAKULTA
KATEDRA TRESTNÉHO PRÁVA

Abstrakt

Dňa 1. januára 2006 nadobudli účinnosť rekodifikované trestnoprávne kóde-
xy, ktoré v určitých oblastiach upravili dovtedajšiu právnu úpravu trestnej zodpo-
vednosti mladistvých páchatel'ov. Cieľom tohto príspevku je predstaviť základy
trestnej zodpovednosti jednak vo všeobecnosti, ako aj osobitosti právnej úpravy
týkajúcej sa najmä mladistvých páchatel'ov mladších ako pätnásť rokov a pouká-
zať na zistené nedostatky súčasnej právnej úpravy.

VOŠTINÁROVÁ, Lenka. Trestná zodpovednosť mladistvých páchatel'ov. In:
HISTORIA ET THEORIA IURIS, roč. 2, 2010, č. 4, s. 68-77.

Úvod

Ochrana spoločenských vzťahov pred trestnými činmi je nevyhnutne
späť s vyvodením trestnej zodpovednosti voči páchatel'ovi trestného činu,
ktorý je za splnenia zákonných podmienok povinný zodpovedať za svoje
protiprávne konanie a niešť ujmu spojenú so spáchaním trestného činu.
V rámci rekodifikácie trestných kódexov došlo v rámci koncepcie trestnej
zodpovednosti k viacerým zmenám, ktoré reflektovali snahy zákonodarcu
o zmodernizovanie právnej úpravy, ako aj o odstránenie disproporcie medzi
akceleráciou mentálneho vývoja a dospievania súčasnej mládeže a podmien-
kami vyvodenia trestnoprávnej zodpovednosti za jej konanie.

Základy trestnoprávnej zodpovednosti

Trestnoprávna zodpovednosť, ako jeden z druhov právnej zodpovednosti,
vzniká konaním trestne zodpovedného subjektu, ktorý ohrozil alebo porušil
záujmy chránené Trestným zákonom.¹ Je následkom porušenia trestnopráv-
nych noriem a slúži jednak na realizáciu predmetu Trestného zákona, ako aj
jednotlivých funkcií trestného práva.

Vychádzajúc z platného slovenského trestného práva, je výlučným zákla-
dom trestnej zodpovednosti spáchanie trestného činu, ktorým je v zmysle

¹ MADLIAK, Jozef a kol. Trestné právo hmotné – všeobecná časť. Košice : UPJŠ,
2006, s. 76.

ustanovenia § 8 Trestného zákona protiprávny čin, ktorého znaky sú uvedené v Trestnom zákone, ak tento zákon neustanovuje inak.

V zmysle platnej trestnoprávnej úpravy môže byť páchatelom trestného činu len fyzická osoba, ktorá v čase spáchania trestného činu dovŕšila štrnásť rok svojho veku (pri trestnom čine sexuálneho zneužívania pätnásť rok svojho veku) a bola v čase spáchania trestného činu príčetná. Fyzickou osobou pritom rozumieme každého človeka od jeho narodenia až do jeho smrti.

Subjekt (páchatel) trestného činu je obligatónym znakom skutkovej podstaty trestného činu, a to popri objekte, objektívnej stránke a subjektívnej stránke trestného činu. Avšak znaky skutkovej podstaty trestného činu nevyčerpávajú všetky znaky trestného činu. Naopak, k všeobecným znakom trestného činu zaraďuje právna teória aj problematiku veku a príčetnosti páchatel'a trestného činu, ktoré sú v teórii trestného práva považované za nevyhnutné predpoklady na uplatnenie skutkovej podstaty akéhokoľvek trestného činu.² Na základe uvedeného je možné konštatovať, že príčetnosť a vek páchatel'a trestného činu považujeme za všeobecné znaky subjektu vo vzťahu k znakom vyplývajúcim z jednotlivých skutkových podstat trestných činov, upravených v osobitnej časti Trestného zákona.

Trestnoprávna zodpovednosť mladistvých páchatel'ov mladších ako pätnásť rokov

V právnej teórii sa stretávame s viacerými klasifikáciami, resp. diferenciáciami subjektu trestného činu, pričom jedným z diferenciálnych hľadísk³ je aj triedenie subjektu trestného činu z hľadiska veku na páchatel'ov mladistvých, dospelých a na osoby blízke veku mladistvých.

Za mladistvú osobu sa podľa ustanovenia § 94 ods. 1 Trestného zákona považuje osoba, ktorá v čase spáchania trestného činu dovŕšila štrnásť rok a neprekročila osemnásť rok svojho veku.

Práve problematika veku ako všeobecného znaku trestného činu bola jednou z najdiskutovanejších tém v rámci rekodifikácie trestných kódexov, keďže bola navrhovaná úprava dolnej vekovej hranice trestnej zodpovednosti, ktorá bola v legislatívnom procese zákonodarcom schválená. V dôsledku novelizácie Trestného zákona tak nastala v právnej úprave vekovej hranice trestnej zodpovednosti na území Slovenskej republiky zmena a z pôvodných pätnástich rokov bola dolná veková hranica znížená na štrnásť rokov s vý-

² SOLNAŘ, Vladimír – FENYK, Jaroslav – CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Základy trestní odpovědnosti*, podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha : Nakladatelství ORAC, s.r.o., 2003, s. 81.

³ IVOR, Jaroslav a kol. *Trestné právo hmotné – všeobecná časť č. 1*. Bratislava : Iura Edition, 2006, s. 130, 131.

nimkou trestného činu sexuálneho zneužívania, kde zákonodarca ponechal vekovú hranicu pätnásť rokov.

V zmysle interpretačného pravidla pre počítanie času obsiahnutého v ustanovení § 136 Trestného zákona tam, kde Trestný zákon spája s uplynutím určitej lehoty počítanej na dni nejaký účinok, nezapočítava sa do nej deň, keď nastala právna skutočnosť určujúca jej začiatok. Z už uvedeného vyplýva, že trestná zodpovednosť sa začína až dňom, ktorý nasleduje po dni štrnástych a v prípade trestného činu sexuálneho zneužívania až po dni pätnástych narodenín. Pre vyvodenie trestnej zodpovednosti je rozhodujúci čas spáchania trestného činu. V prípade pokračovania trestného činu a pri trestnom čine trvajúcom sa tak trestná zodpovednosť vzťahuje len na konanie po dovŕšení zákonom stanoveného veku.

Zníženie vekovej hranice trestnej zodpovednosti predstavovalo mimoriadne závažnú zmenu trestnoprávnej úpravy, odôvodnenú predovšetkým zrýchlením psychického vývoja a dospievania mládeže, ktoré je vyvolané takými faktormi, akými sú lepšie materiálne podmienky, vyššia úroveň vzdelávania, slobodný prístup k informáciám, zákonom neobmedzené možnosti cestovania a podobne. Nezanedbateľným argumentom bolo okrem už uvedeného aj tvrdenie psychológov, na základe ktorého sa údajne dospievanie mladšej generácie zrýchľuje približne o 0,8 roka za každú generáciu,⁴ ako aj skutočnosť, že vo viacerých krajinách Európy bola dolná veková hranica trestnej zodpovednosti nižšia ako na území Slovenskej republiky (napríklad Veľká Británia – 10 rokov, Severné Írsko – 7 rokov, Holandsko – 12 rokov, Grécko – 13 rokov a podobne).⁵

Stanovenie fixnej dolnej vekovej hranice trestnej zodpovednosti je jedným z prístupov, ktorým zákonodarca určuje sociálnu zrelosť osoby ako páchatel'a trestného činu. Páchatel'om trestného činu totiž môže byť len osoba sociálne zrelá, teda osoba schopná uvedomiť si svoje konanie a niesť dôsledky trestnej zodpovednosti. Sociálnu zrelosť človek nenadobúda pri narodení, ale len postupne v priebehu biologického, sociálneho a psychického dospievania, kde musia osoby nadobudnúť taký stupeň dospelosti, aby boli schopné rozpoznať nebezpečnosť svojho konania pre spoločnosť a ovládať svoje konanie.⁶

V rámci trestnej zodpovednosti je potrebné obsahovo odlišiť a vymedziť dva pojmy, a to *trestnú zodpovednosť absolútnu*, ktorá je charakterizovaná

⁴ BURDA, Eduard. *Trestné činy proti životu a zdraviu v porovnaní starého a rekonštruovaného Trestného zákona*. Šamorín : Heuréka, 2006, s. 24.

⁵ VÁLKOVÁ, Helena. Věk a jeho význam pro stanovení dolní hranice trestní odpovědnosti. *Právní rozhledy*, 5, 1997, č. 6, s. 293.

⁶ NOVOTNÝ, Oto – DOLENSKÝ, Adolf – JELÍNEK, Jiří – VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní právo hmotné – I. obecná část*. Praha : Codex, 2005, s. 98.

pevnou dolnou vekovou hranicou určujúcou trestnú zodpovednosť bez ohľadu na vyspelosť jedinca, a *trestnú zodpovednosť relatívnu, podmienenú*, ktorá je v súvislosti s vekom chápaná ako podmienená spôsobilosť jedinca byť trestaný. To znamená mentálnu a psychickú vyspelosť jedinca chápať význam a dôsledky svojho konania a ovládať svoje konanie. Avšak aj pri relatívnej trestnej zodpovednosti zákonodarca vždy stanovuje minimálnu dolnú vekovú hranicu ako predpoklad toho, aby mohlo byť vôbec skúmané, či sú splnené ďalšie podmienky na vyvodenie trestnej zodpovednosti voči konkrétnej osobe.⁷

V slovenskom trestnom práve sa sociálna zrelosť viaže na dosiahnutie určitého, zákonom stanoveného veku (štrnásť, resp. pätnásť rokov veku), pričom osoby, ktoré takýto určitý vek nedosiahli, nemôžu byť plne trestne zodpovedné pre nedostatok náležitého stupňa určovacej a rozpoznávacej spôsobilosti.

Vzhľadom na skutočnosť, že rozumový a mravný vývoj nie je v prípade mladistvých páchatel'ov úplne ukončený po dovŕšení zákonom stanovenej vekovej hranice trestnej zodpovednosti, upravuje zákonodarca jednak podmienky trestného stíhania mladistvých páchatel'ov, ako aj niektoré ustanovenia o trestnej zodpovednosti mladistvých páchatel'ov odchyľne od všeobecnej úpravy trestnej zodpovednosti vzťahujúcej sa na dospelých páchatel'ov trestných činov.

Konkrétne je osobitná zákonná úprava o stíhaní mladistvých upravená v rámci štvrtej hlavy Trestného zákona a voči všeobecným ustanoveniam Trestného zákona o trestnej zodpovednosti páchatel'ov trestných činov má povahu *lex specialis*.

V zmysle ustanovenia § 95 ods. 1 v prípade, ak mladistvý mladší ako pätnásť rokov nedosiahol v čase spáchania činu takú úroveň rozumovej a mravnej vyspelosti, aby mohol rozpoznať jeho protiprávnosť a ovládať svoje konanie, nie je za tento čin trestne zodpovedný. Zákonodarca uvedeným ustanovením vytvoril akýsi korektív⁸ na uplatnenie trestnej zodpovednosti voči mladistvým páchatel'om mladším ako pätnásť rokov, a to na základe ich individuálnej rozumovej a mravnej vyspelosti. Na základe uvedeného je zrejmé, že v prípade, ak sa v trestnom konaní preukáže podstatná nezrelosť páchatel'a (t. j. že rozumový a mravný vývoj podstatným spôsobom zaostáva za vekovou normou a toto zaostávanie nie je v príčinnej súvislosti s duševnou chorobou, ale len v dôsledku vekových a osobnostných špecifik konkrétneho

⁷ VÁLKOVÁ, Helena. Věk a jeho význam pro stanovení dolní hranice trestní odpovědnosti. *Právní rozhledy*, 5, 1997, č. 6, s. 289.

⁸ STIFFEL, Harald – SAMÁŠ, Ondrej – TOMAN, Pavol. *Trestný zákon – stručný komentár*. Bratislava: Iura Edition, 2006, s. 207.

jednotlivca, najmä však tzv. intelektuálnou nezrelosťou⁹), je potrebné posúdiť duševný vývoj podľa zásad o nepříčetnosti.

V nadväznosti na predmetné ustanovenie Trestného zákona upravil určité špecifikum v prípade mladistvých mladších ako pätnásť rokov zákonodarca aj v Trestnom poriadku, a to konkrétne v ustanovení § 338 Trestného poriadku, v ktorého zmysle je u mladistvého mladšieho ako pätnásť rokov potrebné obligatórne skúmať, či bol mladistvý spôsobilý rozpoznať protiprávnosť činu a či bol spôsobilý ovládať svoje konanie.

Predmetné ustanovenie Trestného poriadku je úpravou lex specialis voči ustanoveniu § 337 Trestného poriadku, v rámci ktorého zakotvil zákonodarca povinnosť pre orgány činné v trestnom konaní čo najdôkladnejšie zistiť aj stupeň rozumového a mravného vývoja mladistvého, jeho povahu, pomery a prostredie, v ktorom žil a bol vychovávaný, jeho správanie pred spáchaním činu, z ktorého je obvinený, a po ňom a iné okolnosti dôležité pre voľbu prostriedkov vhodných na jeho nápravu.

V prípade mladistvého mladšieho ako pätnásť rokov tak v rámci trestného konania dochádza k uplatneniu oboch spomínaných zákonných ustanovení, pričom sa obligatórne skúma úroveň ich mravnej a rozumovej vyspelosti, ako aj to, ako táto úroveň mohla ovplyvniť rozpoznávaciu a ovládaciu schopnosť mladistvých páchatel'ov.

S cieľom skúmať úroveň rozumovej a mravnej vyspelosti sú v jednotlivých prípadoch do trestného konania priberaní znalci z odboru detskej psychológie, a nie psychiatrie. Aj keď Trestný poriadok síce výslovne neupravuje, ktorý znalec, resp. znalec z akého vedného odboru je príslušný na posúdenie úrovne rozumovej a mravnej vyspelosti mladistvého páchatel'a, možno konštatovať, že právna prax správne postupovala v prípadoch ustanovenia znalca z odboru detskej psychológie, pretože práve psychológ sa zaoberá psychologickým rozborom osobnosti, inteligenciou a objasňovaním interpersonálnych a širších sociálnych vzťahov vo vzťahu ku konkrétnym jednotlivcom.¹⁰ Na druhej strane, znalec z odboru psychiatrie v trestnom konaní zisťuje prítomnosť duševnej poruchy a prípadnú príčinnú súvislosť medzi duševnou poruchou a stratou rozpoznávacej alebo ovládacej schopnosti páchatel'a.

Vychádzajúc zo Zhodnotenia dôvodnosti a zákonnosti trestného stíhania mladistvých obvinených mladších ako pätnásť rokov v Slovenskej republike

⁹ DUBIVSKÝ, Peter: Niekoľko úvah o trestnoprávnej zodpovednosti mladistvých. *Justičná revue*, 53, 2001, č. 11, s. 1132.

¹⁰ MAGVAŠIOVÁ, Anna – KOLCUNOVÁ, Marta. *Teoretické a praktické problémy pri dokazovaní trestnej zodpovednosti obvinených mladších ako pätnásť rokov od účinnosti nových trestných kódexov. Teoretické a praktické problémy dokazovania. Bratislava : Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 150.*

v rokoch 2006 a 2007, je možné konštatovať, že v období rokov 2006 – 2007 bolo trestne stíhaných 1 669 mladistvých mladších ako pätnásť rokov. Z uvedeného počtu bolo trestné stíhanie z dôvodu nepríčetnosti zastavené u 17 osôb, pričom do uvedenej skupiny sú priradené aj prípady zastavenia trestného stíhania z dôvodu absencie potrebnej rozumovej a mravnej vyspelosti u mladistvých mladších ako pätnásť rokov.¹¹

Podľa niektorých autorov¹² je v súčasnosti nedostatok rozumovej a mravnej vyspelosti priradený k nepríčetnosti a z uvedeného dôvodu navrhujú doplnenie právnej úpravy v ustanoveniach Trestného poriadku o zastavení trestného stíhania, a to formou ustanovenia nedostatočnej úrovne rozumovej a mravnej vyspelosti mladistvých páchatel'ov mladších ako pätnásť rokov ako samostatného dôvodu na zastavenie trestného stíhania.

S uvedeným tvrdením nie je podľa môjho názoru možné súhlasiť z viacerých dôvodov:

Po prvé, právnú úpravu nepríčetnosti zakotvil zákonodarca v ustanovení § 23 Trestného zákona, nedostatok rozumovej a vôľovej vyspelosti zakotvil v ustanovení § 95 ods. 1 Trestného zákona, a to v rámci osobitných ustanovení o stíhaní mladistvých páchatel'ov, t. j. zákonodarca upravil samostatne a obsahovo odlišné dôvody vylučujúce trestnú zodpovednosť.

Po druhé, kým v prípade nepríčetnosti sa tak biologické, ako aj psychologické (právne) kritérium príčetnosti vzťahuje na všeobecný subjekt, t. j. na každého páchatel'a činu inak trestného, nedostatočná úroveň rozumovej a mravnej vyspelosti sa vzťahuje len na mladistvých páchatel'ov mladších ako pätnásť rokov.

Po tretie, kým v prípade nepríčetnosti je absencia rozpoznávacej alebo ovládacej schopnosti v príčinnej súvislosti s prítomnosťou duševnej poruchy (či už krátkodobej, alebo trvalej), v prípade nedostatočnej úrovne rozumovej a mravnej vyspelosti je absencia rozpoznávacej alebo ovládacej schopnosti zapríčinená rôznymi inými vplyvmi prostredia, osobnostného vývoja, výchovy a podobne.

Po štvrté, zákonodarca v ustanovení § 215 ods. 1 Trestného poriadku ustanovil ako dôvod na zastavenie trestného stíhania samostatne jednak nepríčetnosť, jednak zastavenie trestného stíhania v zmysle ustanovenia § 9 Trestného poriadku, t. j. z dôvodov neprípustnosti trestného stíhania.

¹¹ MAGVAŠIOVÁ, Anna – KOLCUNOVÁ, Marta. *Teoretické a praktické problémy pri dokazovaní trestnej zodpovednosti obvinených mladších ako pätnásť rokov od účinnosti nových trestných kódexov. Teoretické a praktické problémy dokazovania*. Bratislava : Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 154.

¹² Pozri bližšie: MAGVAŠIOVÁ, Anna – KOLCUNOVÁ, Marta. *Teoretické a praktické problémy pri dokazovaní trestnej zodpovednosti obvinených mladších ako pätnásť rokov od účinnosti nových trestných kódexov. Teoretické a praktické problémy dokazovania*. Bratislava : Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 154.

Je pravda, že v rámci ustanovenia § 9 zákonodarca výslovne upravil len neprípustnosť trestného stíhania pre nedostatok veku a nie aj prípad nedostatočnej úrovne rozumovej a mravnej vyspelosti mladistvého páchatel'a mladšieho ako pätnásť rokov, avšak aj výsledky právnej praxe potvrdili, že práve prokurátori pri zistení nedostatku rozumovej a mravnej vyspelosti mladistvého páchatel'a mladšieho ako pätnásť rokov v trestnom konaní zastavili trestné stíhanie, a to v zmysle ustanovenia § 215 ods. 1 písmeno d), t. j. pre nedostatok veku páchatel'a.¹³

Podľa môjho názoru je možné s uvedeným postupom prokurátorov súhlasiť, čo však nevylučuje potrebu vyplnenia predmetnej zákonnej medzery novelizáciou ustanovenia o neprípustnosti trestného stíhania aj v prípade mladistvých mladších ako pätnásť rokov, ak sa v trestnom konaní preukáže ich duševná zaostalosť, t. j. taká úroveň rozumovej a mravnej vyspelosti, v ktorej dôsledku neboli schopní rozpoznať protiprávnosť svojho konania alebo ovládať svoje konanie.

Deliktuálna c/a trestnoprávna zodpovednosť

Znížením dolnej vekovej hranice trestnej zodpovednosti v rámci rekodifikácie trestných kódexov vznikol problém s odlišnou dolnou vekovou hranicou v prípade deliktuálnej zodpovednosti mládeže.

Pod deliktuálnou spôsobilosťou rozumieme spôsobilosť protiprávne konať a niesť právne následky za toto protiprávne konanie. Vychádzajúc z ustanovenia § 2 zákona č. 372/1992 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, je priestupkom zavinené konanie, ktoré porušuje alebo ohrozuje záujem spoločnosti a je za priestupok výslovne označené v tomto alebo v inom zákone, ak nejde o iný správny delikt postihnutelný podľa osobitných právnych predpisov alebo o trestný čin.

Deliktuálna zodpovednosť sa v zmysle ustanovenia § 5 zákona o priestupkoch nadobúda dovŕšením pätnásteho roku veku, t. j. za priestupok nie je zodpovedná osoba, ktorá v čase spáchania skutku nedovŕšila pätnásť rok svojho veku. Deliktuálna zodpovednosť však prichádza do úvahy len v prípade príčetného páchatel'a, ktorý v čase spáchania skutku netrpel duševnou poruchou, ktorá by mala za následok stratu rozpoznávacej alebo ovládacej schopnosti.

Na základe uvedených skutočností je zrejmé, že v právnej úprave zodpovednosti za protiprávne konania na území Slovenskej republiky existuje zákonná medzera, ktorá spočíva v beztrestnosti konaní mladistvých páchatel'ov

¹³ MAGVAŠIOVÁ, Anna – KOLCUNOVÁ, Marta. *Teoretické a praktické problémy pri dokazovaní trestnej zodpovednosti obvinených mladších ako pätnásť rokov od účinnosti nových trestných kódexov. Teoretické a praktické problémy dokazovania*. Bratislava : Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 154.

mladších ako pätnásť rokov v prípade, ak orgány činné v trestnom konaní vyhodnotia, že spáchaný čin nenapĺňa skutkovú podstatu niektorého z trestných činov upravených v osobitnej časti Trestného zákona, ale, naopak, napĺňa skutkovú podstatu správneho deliktu, konkrétne priestupku. V uvedených prípadoch sa poškodené osoby nevedia efektívne domáhať spravodlivosti, keďže mladiství páchatelia mladší ako pätnásť rokov nemôžu byť pre zákonnú prekážku potrestaní sankciou upravenou zákonodarcom v zákone o priestupkoch.

Uvedený rozdiel v právnej úprave dolnej vekovej hranice deliktuálnej a trestnoprávnej zodpovednosti má viaceré nedostatky:

Po prvé, predmetným rozdielom v úprave dolných vekových hraníc deliktuálnej a trestnoprávnej zodpovednosti vzniká zákonná medzera, ktorá umožňuje protiprávne konanie mladistvých páchatel'ov mladších ako pätnásť rokov bez náležitej sankcie, čím absentuje jednak prvok generálnej a špeciálnej prevencie, ako aj výchovné pôsobenie spoločnosti na páchatel'a.

Po druhé, predmetný rozdiel vo vekovej hranici popiera všetky argumenty, ktoré vo svojom súhrne viedli k zníženiu dolnej vekovej hranice trestnej zodpovednosti, a to konkrétne tvrdenia psychológov o akcelerácii mentálneho vývoja a dospievania súčasnej mládeže, ktoré odôvodnili dostatočnú rozumovú a mravnú vyspelosť pre stanovenie veku trestnej zodpovednosti na štrnásť rokov veku. V uvedenom prípade tak vzniká paradoxná situácia, keď mladistvý mladší ako pätnásť rokov je dostatočne duševne zrelý na posúdenie protiprávnosti konania, ktoré je svojou povahou závažnejšie ako priestupok, avšak v prípade menej závažnejšieho konania – priestupku túto spôsobilosť nemá.

Po tretie, je potrebné si uvedomiť, že aj priestupok, aj trestný čin sú formami protiprávneho konania. Hoci v súčasnom Trestnom zákone je trestný čin koncipovaný primárne ako formálna kategória, čím došlo k vypusteniu pojmu spoločenská nebezpečnosť činu, je možné konštatovať, že spoločenská nebezpečnosť vyplýva už z toho, že zákonodarca určité protiprávne konanie označil za najvyššiu formu protiprávneho konania, a to za trestný čin.¹⁴ Na základe uvedeného je zrejmé, že trestný čin je závažnejšou formou protiprávneho konania v porovnaní s priestupkom a rozdiel možno badať jednak v následkoch týchto protiprávných konaní (v prípade spáchania trestného činu je páchatel' sankcionovaný trestom alebo ochranných opatrením na rozdiel od spáchania priestupku, za ktorý je možné uložiť len nasledovné sankcie: pokarhanie, pokuta, zákaz činnosti, prepadnutie veci, ako aj ochranné opatrenia – obmedzujúce opatrenie, zhabanie veci), ako aj v morálnom odsúdení pá-

¹⁴ Pozri bližšie: Ministerstvo spravodlivosti SR.: Dôvodová správa k Legislatívnemu zámeru Trestného zákona. [online] 23. 6. 2005 [cit. 24. 11. 2007] Dostupné na <http://www.justice.gov.sk>.

chateľa spoločnosťou v prípade spáchania trestného činu. Na základe súčasnej úpravy deliktuálnej a trestnoprávnej zodpovednosti je mladistvý mladší ako pätnásť rokov duševne vyspelý na uloženie trestnoprávnych sankcií, avšak nie je dostatočne duševne vyspelý na uloženie sankcií v zmysle zákona o priestupkoch, ktoré sú svojou povahou miernejšie.

Po štvrté, napríklad v prípadoch krádeže spočíva rozdiel medzi spáchaním priestupku a trestného činu vo výške spôsobenej škody; v prípade ak spôsobená škoda nepresahuje sumu vo výške 266 EUR (tzv. malá škoda), páchatel činu sa dopustí priestupku. V niektorých prípadoch krádeže (napríklad ukradnutie peňaženky) nie je páchatelovi dopredu zrejmá výška možnej spôsobenej škody (páchatel dopredu nepozná hodnotu peňažných prostriedkov v peňaženke), t. j. konanie páchatel'a smeruje k odcudzeniu danej peňaženky bez ohľadu na to, aby mohol rozpoznať mieru závažnosti svojho konania pre spoločnosť. Teda aj keď zámer páchatel'a je jednoznačný, v prípade ukradnutia peňaženky s finančnými prostriedkami neprevyšujúcimi sumu 266 EUR bude konanie mladistvého páchatel'a mladšieho ako pätnásť rokov beztrestné, v opačnom prípade sa však dopustil trestného činu krádeže v zmysle Trestného zákona.

Vychádzajúc z uvedeného, je možné konštatovať, že súčasná právna úprava dolnej vekovej hranice deliktuálnej spôsobilosti je nepostačujúca, keďže umožňuje beztrestnosť protiprávnych konaní, ktoré sú pre spoločnosť škodlivé, a súčasne v prípade mladistvých páchatel'ov mladších ako pätnásť rokov pre prípad spáchania správneho deliktu bráni realizácii generálnej a špeciálnej prevencie, čo v konečnom dôsledku podporuje kriminálnu dráhu mladistvých páchatel'ov.

Aj napriek skutočnosti, že koncom roka 2009 bola na rokovanie Národnej rady Slovenskej republiky predložená novela zákona o priestupkoch, ktorá mala za cieľ odstrániť rozpor medzi vekovou hranicou trestnoprávnej a deliktuálnej zodpovednosti (navrhovala zníženie vekovej hranice deliktuálnej spôsobilosti na štrnásť rokov), táto novela nebola po prerokovaní návrhu zákona v prvom čítaní na základe uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky z 27. októbra 2009 postúpená na ďalšie rokovania.

Záver

Trestnoprávna zodpovednosť, ktorá vystupuje ako hrozba trestnoprávnymi sankciami za protiprávne, pre spoločnosť škodlivé konanie a prejavuje sa v procese uskutočňovania štátneho donútenia, je jedným zo základných regulátorov spoločenských vzťahov. Keďže v posledných rokoch je možné na základe štatistických údajov pozorovať nárast kriminality mládeže na území Slovenskej republiky, je podľa môjho názoru potrebné venovať danej problematike náležitú pozornosť, avšak nielen na úrovni vedeckých a kriminolo-

gických výskumov, ale najmä v legislatívnom procese, v ktorého rámci by mali byť získané vedecké a empirické poznatky použité pri tvorbe účinných nástrojov potláčajúcich tieto sociálnopatologické javy v súčasnej spoločnosti.

Recenzent: prof. Jozef Beňa, CSc.

VOŠTINÁROVÁ, Lenka. Criminal responsibility of the juvenile offenders. In: *HISTORIA ET THEORIA IURIS*, Vol. 2, 2010, No. 4, p. 68-77.

In Slovak Republic, the minimum age of criminal responsibility is fourteen years of age. The age of criminal responsibility was lowered in 2005, as one of the results of recodification of the Penal Code. The minimum age of criminal responsibility differs widely in foreign countries, as a result of different historical and cultural development, and can range from seven to eighteen years according to the political, social and economic arrangements of each particular state. In this article author describes present legislative regulation of criminal responsibility of the juvenile offenders, mainly the new principle in the criminal procedure, that the officially appointed expert has to survey the mental capacity of a juvenile offender under fifteen years of age to commit a crime.